

Ivo van de Wijdeven, historicus en politiek analist

‘Uit een kluwen wol de juiste trekken is mijn werk’

Ivo van de Wijdeven is politiek analist op het ministerie van Algemene Zaken. Nu en dan neemt hij afstand om een geschiedenisboek te schrijven. Het meest recente gaat over de voorgeschiedenis van de brexit. “Ik probeer een historisch perspectief bij de actualiteit te geven.”

Door Thijs Kramer

De nieuwe rafelrand van Europa’, het laatste boek van Ivo van de Wijdeven, heeft als ondertitel ‘De eeuwenlange voorgeschiedenis van Brexit en Trump’. In nog geen 150 bladzijden zet de politiek analist en historicus uiteen wat het historisch kader is waarin we de brexit moeten zien en behandelt hij de rol van het nieuwe Amerikaanse isolationisme onder president Trump daarin. Hij begint bij de Slag bij Hastings in 1066.

Moeten we echt zo ver terug om het heden beter te begrijpen?

“De discussie of het Verenigd Koninkrijk zich al dan niet op het Europese vasteland moet richten is al eeuwenoud. Het land heeft eerder periodes gekend waarin het Europa de rug toekeerde. Dat ging ook toen steeds met veel ophef gepaard. Boris Johnson heeft een eigen interpretatie van de geschiedenis van zijn land. Hij grijpt terug op de glorie van het Britse wereldrijk in de negentiende eeuw. Een kwart van de landoppervlakte van de wereld viel destijds onder Brits bestuur. In zijn politiek handelen appelleert hij aan de gedeelde cultuur die de Angelsaksische wereld in zijn ogen nog steeds verbindt. In feite zegt hij: ‘Nu zijn onze handen gebonden door alle bepalingen die de EU ons oplegt, maar straks na de brexit kunnen we die banden weer zelfstandig aanknopen. Voorop met de Verenigde Staten.’ Daarnaast haalt hij een andere episode uit de Britse geschiedenis aan, namelijk de ‘Blitz’ tijdens de Tweede Wereldoorlog. London werd toen zwaar gebombardeerd door de Duitsers. Winston Churchill sleepte het land door die zware periode. Johnson zegt nu: ‘Als we dat toen konden doorstaan, kunnen we het nu ook echt wel aan als de schappen in de winkels een tijdje leeg zijn.’”

Is dit boek een vervolg op uw eerste boek? De titels doen vermoeden van wel.

“Dit boek vormt als het ware het ontbrekende hoofdstuk van ‘De rafel-

randen van Europa’. Dat beschrijft de voorgeschiedenis van de dreigende taal uit Moskou, de onrust in het Midden-Oosten en de nog steeds voortdurende vluchtelingencrisis. Tot 2016 kon Europa er gerust op zijn dat er in het Westen geen problemen waren. Maar met president Trump in het Witte Huis en de voortslepende brexit-onderhandelingen keren de Amerikanen en de Britten zich steeds verder af van het continent. In mijn nieuwe boek probeer ik aan de hand van de geschiedenis een antwoord te geven op de vraag of we ons daar zorgen over moeten maken.”

En, moeten we ons zorgen maken?

“Wie de geschiedenis beter bekijkt, ziet dat Trump helemaal niet zo uitzonderlijk is. De Verenigde Staten hebben voor twee derde van hun bijna 250-jarige bestaan expliciet afstand gehouden van Europa. De Amerikaanse onafhankelijkheidsverklaring was welbeschouwd al een geval van ‘America First’. En ook tijdens de Koude Oorlog klaagden Amerikaanse presidenten als Kennedy en Nixon over de Europese bijdrage aan de NAVO. Wie nu zegt dat Europa zichzelf niet kan verdedigen en niet zonder de NAVO kan, heeft gelijk. Daarom moeten we dus investeren in de toekomst.”

Van de Wijdeven publiceert geregeld artikelen in onder meer NRC Handelsblad, De Correspondent en verschillende historische tijdschriften. Ook geeft hij lezingen door het hele land. Steeds kiest hij die onderwerpen die hun weerklank in de actualiteit hebben.

Is het niet lastig om je zowel met het heden als het verleden bezig te houden?

“Het ene komt uit het andere voort. Na mijn studie geschiedenis in Nijmegen ben ik redacteur geworden bij de afdeling Communicatie Algemeen Regeringsbeleid op het ministerie van Algemene Zaken. Daar, op Binnenhof 19, tussen de Trêveszaal en het torentje, werken vijf analisten en zeven à acht redacteurs. De redactie volgt 24 uur per dag, zeven dagen per week al het nieuws op onder meer radio, televisie en internet. Politieke redacteurs selecteren daaruit wat de minister-president moet weten. Die volgt natuurlijk zelf ook het nieuws, maar kan onmogelijk

Foto: Piet Gispen

lijkt alles bijhouden zoals wij dat doen. De afdeling draait dus zeker niet alleen om het zenden van informatie, maar vooral ook om het ontvangen. Je kunt het aanbod aan nieuwsfeiten die kranten, nieuwsorganisaties, persbureaus en websites de wereld insturen vergelijken met een grote kluwen wol. De analisten hebben de taak om daar een overzichtelijk draadje uit te trekken. De vaardigheden die je als historicus hebt, komen bij dat werk zeer van pas.”

Hoe bent u ertoe gekomen om historische boeken te gaan schrijven?

“De politieke actualiteit, noem het de waan van de dag, vind ik machtig interessant. Ik ben een nieuwswijk. Maar het is ook heel hectisch. Als historicus wil je af en toe afstand nemen en reflecteren op wat er gebeurt. Na de economische crisis vanaf 2008 was Ne-

IVO VAN DE WIJDEVEN

Geboren: Geldrop, 1979.

Studie: Geschiedenis aan de Radboud Universiteit Nijmegen.

Carrière: Redacteur van verschillende tijdschriften. Vanaf 2006 was hij politiek redacteur op het ministerie van Algemene Zaken. In 2010 werd hij daar politiek analist. Sinds 2008 zijn diverse publicaties van zijn hand verschenen.

draadjes

derland veel met zichzelf bezig. Maar vanaf 2014 werden we door ingrijpende gebeurtenissen gedwongen om onze blik weer naar buiten te richten. In 2014 werd vlucht MH17 neergeschoten. In 2015 kregen we te maken met grote aantallen vluchtelingen die over de Balkan naar Europa kwamen. Omstreeks dezelfde tijd manifesteerde ISIS zich in het Midden-Oosten en met aanslagen ook daarbuiten. Samen met de vluchtelingenstroom zette dit het Verdrag van Schengen onder druk. Men ging weer anders aankijken tegen de binnengrenzen van Europa. Al die gebeurtenissen en ontwikkelingen zijn niet te begrijpen als je niet naar de geschiedenis ervan kijkt. Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft het over de 'ring van instabiliteit' rondom Europa. Als historicus zag ik dat die niet nieuw was, maar dat daar

een lange geschiedenis voor zat. Met bijvoorbeeld Rusland en het Midden-Oosten delen we een tumultueuze voorgeschiedenis. Die wil ik graag vertellen. Ook omdat in mediaberichtgeving die lange lijn onderbelicht bleef. Ik miste in die berichtgeving het historische perspectief heel erg. Ik ben van mening dat kennis van de historische achtergronden helpt om het heden te begrijpen."

"De geschiedenis wordt nogal eens voor eigen doeleinden ingezet. Neem bijvoorbeeld Rusland. Ook Poetin heeft een eigen visie op de geschiedenis van zijn land. In die versie wordt Rusland al eeuwenlang van alle kanten aangevallen. Mongolen, Polen, Fransen ten tijde van Napoleon, Hitler-Duitsland: stuk voor stuk zijn ze Rusland binnengevallen. Vanuit die visie beoordeelt Poetin de Sovjet-periode van Rusland

'Als historicus wil je af en toe afstand nemen en reflecteren op wat er gebeurt'

anders dan wij doen. In zijn ogen was de Sovjet-Unie gedwongen het Oostblok op te richten als buffer tegen de Verenigde Staten. De uitbreiding van de NAVO in oostelijke richting na de val van de Sovjet-Unie plaatst hij in die lange lijn van buitenlandse bedreigingen. Hij legitimeert dus zijn beleid aan de hand van zijn visie van de geschiedenis. We moeten de Russische geschiedenis kennen om Poetin te begrijpen én om zijn boodschap te decoderen."

In Nederland wijzen politici ook graag terug naar ons nationale verleden. De ene keer is het de mentaliteit van de VOG, de andere keer is het naar de periode dat we het touwtje nog uit de brievenbus konden laten hangen. Hoe wordt er in Nederland met onze nationale geschiedenis omgegaan?

"Onze geschiedenis is echt anders dan die aan de randen van Europa: Rusland, de voormalige Oostbloklanden. De ineenstorting van de Sovjet-Unie is nog geen generatie geleden. Polen en Hongarije kregen in 1989 hun onafhankelijkheid terug. Er zijn hele generaties opgegroeid onder het communistische juk. Die herinnering leeft nog. De Nederlandse gewelddadige geschiedenis ligt verder weg. De Tweede Wereldoorlog is inmiddels 75 jaar geleden. Sindsdien kennen wij heel veel stabiliteit. Dat neemt niet weg dat in de huidige tendens van globalisering het natuurlijk goed is om meer te weten van je eigen geschiedenis. Geschiedenis biedt houvast. De keerzijde daarvan is dat we te veel naar binnen gekeerd raken. Ik ben van mening dat je ook houvast kunt vinden in het beter begrijpen van de ander. Waarom omarmen de Russen Poetins versie van de Russische geschiedenis? Waarom is Viktor Orbán zo populair in Hongarije? Mijn boeken gaan over zaken die in Nederland onderbelicht blijven. In de media, maar ook in het onderwijs. Het Nederlandse geschiedenisonderwijs is erg op Nederland gericht. In de geschiedenisboeken op scholen begint de Europese geschiedenis van Nederland pas in 1945. Mensen komen naar mijn lezingen omdat ze zich realiseren dat ze weinig afweten van de historische achtergrond van veel actuele buitenlandse gebeurtenissen. Op het journaal zien ze berichten over Assad in Syrië of Erdogan in Turkije, maar de achtergronden worden weinig belicht. Zeker nu de buitenlandse politiek weer prominenter in beeld komt, zie ik een groeiende belangstelling voor de historische achtergronden van onze relatie met deze landen. De ontwikkelingen gaan heel snel en er is behoefte aan ordening en duiding. In mijn boeken en lezingen probeer ik in een vrij kort bestek de lijnen van het verleden naar het heden te laten zien. De metafoer die geldt voor mijn werk als analist, namelijk dat ik uit een kluwen wol de juiste draadjes kies en tevoorschijn haal, geldt ook voor mijn werk als historicus."

Ivo van de Wijdeven: 'De nieuwe rafelrand van Europa. De eeuwenlange voorgeschiedenis van Brexit en Trump.' Uitgever: Spectrum. Prijs: € 15,-.